

Posljedice ozakonjenja pobačaja u SAD—u

Anthony Stephen BURNSIDE

Sažetak

Ovaj rad ispituje kako je pobačaj ozakonjen u Sjedinjenim Američkim Državama i koje su posljedice toga. Promatrajući pobačaj u okvirima američkog zakonodavnog sustava, vidi se da pobačaj proizlazi iz dva osnovna vladina izvora: zakonodavstava pedeset država i Vrhovnog (federalnog) suda SAD—a. Prije 1965. godine svih pedeset država smatrale su pobačaj — u svim stupnjevima trudnoće — važnijim djelom. Odluke Vrhovnog suda u slučajevima ponajprije Roe protiv Wadea, ali i Doe protiv Boltona godine 1973., oblikovale su novi nacionalni zakon po kojem je pobačaj na zahtjev postao dostupan ženama u svim stupnjevima trudnoće. Tako su pojedine države lišene vlastitog prava da donesu zakon protiv pobačaja. Iako su daljnji slučajevi Vrhovnog suda pružili državama određeno pravo propisivati zakone kojima bi ograničile pobačaje, to je pravo ostalo toliko ograničeno da je pobačaj na zahtjev i dalje dostupan američkim ženama. To je ozakonjenje uzrokovalo eksploziju pobačaja, a gotovo svi su se obavljali zbog socijalnih i ekonomskih razloga. Moralno vrednujući presude Vrhovnog suda i potonji zakon o pobačaju, očito je da su nerođeni potpuno lišeni prava na život. Vrhovni sud je hotimice zanemarivao dokaze iz Svetog pisma, ali i ljudskog uma i suvremene znanosti, koji pokazuju da život počinje začecem. Stoga američki štovatelji života ulažu goleme napore kako bi izborili da se donese zakon koji će braniti ljudski život od začeca.

Uvod

U vremenu kad se mnogo raspravlja o legalizaciji i depenalizaciji pobačaja te kad je došlo do oštrog suprotstavljanja, ovaj rad ispituje kako je pobačaj ozakonjen u Sjedinjenim Državama i koje su posljedice. Najprije se govori o pobačaju u okviru američkog zakonodavnog sustava. Na drugom se mjestu razmatra nastajanje zakona o pobačaju do g. 1973. Treće, ispituje se slučaj Roe protiv Wadea (1973.) kao i daljnji slučajevi Vrhovnog suda. Četvrto, istražuje se njihov učinak na zakone o pobačaju pojedinih država. Peto, iznose se učinci legalizacije na razloge zbog kojih žene traže pobačaj te na broj pobačaja. Šesto, sa stajališta morala ocjenjuju se presude Vrhovnog suda i kasniji zakon o pobačaju te se preporučuje moralno rješenje. Na kraju se razmatraju nastojanja štovatelja života da se ukine odluka Vrhovnog suda u slučaju Roe protiv Wadea.

1. Pobačaj i američki zakonodavni sustav

Američki se zakonodavni sustav sastoji od pedeset pojedinih državnih sustava kao i nacionalnog federalnog sustava. Zakon o pobačaju proizlazi iz ova dva osnovna vladina izvora: zakonodavstva pedeset država i Vrhovnog suda (federalnog) Sjedinjenih Država.¹ Vrhovni se sud sastoji od devet sudaca, a sve njih osobno imenuje američki predsjednik. Isto tako i Kongres Sjedinjenih Država može donijeti zakone o pobačaju, ali to vrlo rijetko čini. Što se tiče zakona o pobačaju, moć je Kongresa prilično ograničena, budući da njegovo ozakonjenje ostaje predmetom temeljitog i pomnog ispitivanja Vrhovnog suda.

Sve države mogu slobodno stvarati svoje zakone, koji mogu biti, a često i jesu, u suprotnosti od jedne države do druge, ali samo dok Vrhovni sud Sjedinjenih Država jasno ne utvrdi ustavno rješenje kojim se određuje pojedina točka zakona.² Vrhovni sud donosi svoje odluke na temelju tumačenja Ustava SAD-a te se tako smatra konačnim arbitrom. Zakoni pojedinih država moraju uvijek biti u skladu s presudama Vrhovnog suda.

Slučajevi Vrhovnog suda, kao što je poznati slučaj *Roe protiv Wadea* iz g. 1973., raspravljaju se kad neka osoba ili organizacija podigne parnicu na Vrhovom sudu da bi se spriječilo provođenje pojedinog državnog zakona, tvrdeći da on krši neku odredbu Ustava SAD-a. Ta osoba ili organizacija tuži državu ili državnog dužnosnika. Tako je u slučaju *Roe protiv Wadea*, snažna organizacija u korist pobačaja *Planirano roditeljstvo* optužila je Henryja Wadea, okružnog tužitelja države Dallas.

Sudski postupci započinju na Federalnom okružnom sudu u dotičnoj državi gdje jedna strana pobjeđuje, a druga beziznimno ulaže žalbu putujućem prizivnom sudu SAD-a ili izravno Vrhovom sudu. Konačna odluka devetoročlanog Vrhovnog suda, prema Ustavu, obvezuje svaki drugi sud u zemlji, državni ili federalni. Na taj se način odlukom Vrhovnog suda zapravo piše nacionalni zakon za sve članice Sjedinjenih Američkih Država.³

2. Zakoni o pobačaju prije slučaja *Roe protiv Wadea*

Prije nego što je u 19. stoljeću ustanovljeno u Sjedinjenim Državama ustavno kriminalno pravo, zakon u vezi s pobačajem temeljio se na običajnom pravu, nepisanom zakonu naslijeđenom od Engleske.⁴ Prema običajnom

1 Carl A. Anderson, »The right to Life in the American Legal System«, in *Evangelium Vitae and Law*, eds. Alphonsus Lopez Trujillo, Iulianis Herranz and Aelius Sgreccia, Vatican: Libreria Editrice Vaticana 1997., str. 279.

2 Ibid.

3 *Opća enciklopedija*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod 1981., sv. 7, str. 458.

4 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 4.

pravu, prije nego što se osjeti djetetova aktivnost, tj. prvo micanje fetusa u utrobi što majka osjeti između petnaest i osamnaest tjedana trudnoće, pobačaj je bio samo prekršaj, manje kažnjiv zločin. Nakon što se osjeti djetetova aktivnost, pobačaj se smatrao kriminalnim činom te je često strogo kažnjavan.

Kako su države polako počele stvarati ustavno kriminalno pravo, što je bilo iznad običajnog prava, neizbježno su se razvijali i zakoni o pobačaju. Država Connecticut je donijela g. 1821. prve američke zakone protiv pobačaja, a nakon toga mnoge su druge države propisale zakone protiv pobačaja.⁵ Tim se prvim zakonima pobačaj kažnjavao samo poslije prve djetetove aktivnosti. No između g. 1827. i g. 1860. dvadeset je država donijelo zakone protiv pobačaja na svim stupnjevima trudnoće. Već od g. 1868. trideset i šest država donijelo je zakone protiv pobačaja. Svih pedeset država, do g. 1965., smatrale su pobačaj u svim stupnjevima trudnoće kažnjivim djelom.⁶

No reformistički pokret za pobačaj koji je započeo 1930-ih, postigao je pun zamah g. 1959. kad je *Američki pravni institut*, utjecajno tijelo akademika, pravnika i aktivnih odvjetnika, predložilo liberalizaciju zakona o pobačaju. Uvjeravali su da pobačaj valja ozakoniti u slučajevima: a) kad bi trudnoća ozbiljno narušila tjelesno ili duševno zdravlje majke, b) kad bi se dijete vjerojatno rodilo s teškim tjelesnim ili duševnim nedostacima ili c) kad je trudnoća posljedica silovanja ili incesta.⁷

Tijekom 1960-ih države Kolorado, Kalifornija, Sjeverna Karolina, Georgia, Havaji i druge države počele su reformirati svoje ograničavajuće zakone o pobačaju. Između g. 1967. i početka g. 1973. dvanaest je država prihvatilo slobodnije zakone o pobačaju po ugledu na zakonodavni model koji je predložio *Američki pravni institut*.⁸

3. *Roe protiv Wadea i Doe protiv Boltona*

Sve do slučaja Vrhovnog suda Roe protiv Wadea u siječnju 1973. godine države su zadržale jurisdikciju nad pobačajem. Ta je odluka Vrhovnog suda izmijenila sve zakone pojedinih država te je zapravo donijela nov nacionalni zakon o pobačaju. Sudski su procesi započeli g. 1970., kad je Jane Roe (što je pseudonim za Normu McCorvey),⁹ koju je snažno podupirala organizacija

5 Anita L. Allen, »Legal and Regulatory Issues« in *Encyclopaedia of Bioethics*, ed. Warren T. Reich, New York: Simon and Schuster Macmillan 1995., sv. 1, str. 22.

6 Ibid.

7 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press, 1992., str. 5.

8 Ibid.

9 Norma McCorvey, rođena u Južnoj Americi, podrijetlom je napola Cajun, a djelomično Indijanka. Njezini su se roditelji rastavili pa je živjela s majkom za koju kaže da je bila alkoholičarka, nasilna i razbludna. Kao djevojčicu više ju je puta silovao i spolno zlorabio obiteljski prijatelj. Od onda je u svom životu imala i lezbijske i heteroseksualne veze. Nedavno je

Planirano roditeljstvo, pokrenula federalni postupak protiv Henryja Wadea, okružnog tužitelja pokrajine Dallas u državi Teksas. Izjavila je kako je neudana i trudna u državi svog prebivališta, u Teksasu, spriječena da napravi pobačaj. Zahtijevala je objavu pravorijeka da je tekstaški zakon o pobačaju, kojim se zabranjuje pobačaj osim u slučaju spašavanja ženinoga života, neustavan te da se okružni tužitelj spriječi u provođenju toga zakona.¹⁰

Roe je uvjerala kako je htjela prekinuti trudnoću pobačajem što bi ga obavio stručan liječnik, koji za to ima dopuštenje, i to u sigurnim, bolničkim uvjetima. Tekstaški zakon joj je priječio da obavi legalan pobačaj zato što dalja trudnoća nije ugrožavala njezin život. Tvrdila je kako je tekstaškim zakonom ograničeno njezino pravo osobne privatnosti, koja je zaštićena pojmom osobne slobode jasno izraženim 14. amandmanom Ustava SAD-a.

Vrhovni sud, pošto je saslušao sve argumente, utvrdio je kako tekstaški zakon nije u skladu s klauzulom primjene 14. amandmana, kojim se određuje da nijedna država neće nijednu osobu lišiti života, slobode ili imovine bez primjerenog pravnog postupka. Sud drži da Ustav sadrži pravo na privatnost dovoljno široko da obuhvati ženinu odluku da učini pobačaj. Tako je Sud zapravo proglasio pobačaj ustavnim pravom. No to pravo nije bilo apsolutno te se moralo uskladiti s pravnim interesom država da zaštiti majčino zdravlje i sačuva mogući ljudski život fetusa, iako je Sud uvjeravao kako ne može posve riješiti pitanje kada započinje život.

Stvoren je tromjesečni okvir kao mehanizam s pomoću kojega bi se uskladili ti raznoliki interesi.¹¹ Tijekom prve trećine ili tromjesečja trudnoće država se ne može ni na koji način upletati u ženinu odluku da prekine trudnoću osim zahtjevom da pobačaj mora obaviti ovlaštenu liječnik.¹² Za vrijeme drugog tromjesečja država je ovlaštena regulirati pobačaje samo radi očuvanja i zaštite ženinoga zdravlja.¹³ No tijekom trećega tromjesečja, kad se postigne sposobnost za život i plod može samostalno preživjeti izvan ženinoga tijela, država može regulirati pobačaj ili ga, čak, zabraniti da bi zaštitila život plo-

McCorvey izjavila da je postala štovateljicom života te priznaje da je lagala kako je zatrudnjela nakon skupnog silovanja 1970. godine. Priznaje da je u svom srcu uvijek znala kako je njezina upletenost u slučaj Roe protiv Wadea nešto loše, nakon čega je čak pomišljala na samoubojstvo. Tvrdi kako je pokretu za pobačaj samo bilo stalo do toga što ona može učiniti za njih, a ne kako bi oni mogli pomoći njoj. Očito je lobi za pobačaj jednostavno iskoristio psihički neuravnoteženu osobu u korist svoga cilja protiv ljudskoga života (Maria McFadden, »Woe is Roe«, *The Human Life Review*, sv. 20, br. 4, 1994., str. 27–39).

10 Maureen Muldoon, *The Abortion Debate in the United States and Canada*, New York: Garland publishing, 1991., str. 182.

11 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 6.

12 Stephen M. Krason, *Abortion, Politics, Morality and the Constitution. A Critical Study of ROE v. WADE and DOE v. BOLTON and a basis for change*, New York: University Press of America 1984., str. 83.

13 Ibid., str. 84.

da. Pa ipak i u trećem tromjesečju državna je vlast ograničena i zato nijedna država ne može zabraniti pobačaj s nakanom zaštite ženina života ili zdravlja.¹⁴

Vrhovni sud razmatrao je slučaj Doe protiv Boltona zajedno sa slučajem Roe protiv Wadea. Odluke se u tim slučajevima nadopunjuju pa se stoga smatraju povezanim slučajevima. Presudom se u slučaju Doe protiv Boltona dopušta pobačaj na svakom stupnju trudnoće kad bi njezin nastavak ugrozio ženin život ili zdravlje, uključujući duševno zdravlje. To je izuzimanje u slučaju zdravlja tako široko da se njime može obuhvatiti gotovo svaki razlog za pobačaj.¹⁵ Time su stvarno ukinuta sva ograničenja slučaja Roe protiv Wadea tijekom drugog i trećeg tromjesečja.¹⁶

Maloprije izloženo pokazuje da je glavna udarna snaga slučaja Roe protiv Wadea bila uskratiti državama njihovo prijašnje pravo propisivanja zakona radi ograničavanja pobačaja. Slučaj Doe protiv Boltona imao je liberalizirajući učinak na odluku u slučaju Roe protiv Wadea, što je uzrokovalo da je pobačaj postao dostupan na ženin zahtjev u svim stupnjevima trudnoće.

3.1. Dalje presude Vrhovnog suda

Nakon odsudne odluke u slučaju Roe protiv Wadea Vrhovni sud raspravljao je o nekoliko slučajeva pobačaja. Te su slučajeve u pojedinim državama obično pokretale organizacije štovatelja života nastojeći ublažiti učinke slučaja Roe protiv Wadea pa tako ograničiti pobačaj, ili su ih pokretale organizacije zagovornika pobačaja želeći da se ti učinci zadrže. Većina slučajeva o kojima se raspravljalo prije g. 1989., uključujući *Planirano roditeljstvo* protiv Danfortha (1976.), Akron protiv *Centra za reproduktivno zdravlje Akron* (1983.) i Thornburgh protiv *Američkog zbora opstetičara i ginekologa* (1986.) sadrži presude Vrhovnog suda koje idu u prilog odluke u slučaju Roe protiv Wadea da se države liše prava ograničavanja pobačaja.¹⁷ Slučajem Akron protiv *Centra za reproduktivno zdravlje Akron* utvrđeno je neustavnim da neka država zahtijeva privolu za pobačaj roditelja ili bračnog druga. Slučajem Thornburgh protiv *Američkog zbora opstetičara i ginekologa* utvrđeno je neustavnim zahtijevati da se žene koje namjeravaju pobaciti upoznaju s određenim opasnostima ili posljedicama tog zahvata ili s činjenicama u vezi s razvitkom fetusa.¹⁸

14 Ibid.

15 Mary A. Glendon, »Medically Necessary Killing«, *The Human Life Review*, sv. 22, br. 4, 1996., str. 58.

16 Stephen M. Krason, *Abortion, Politics, Morality and the Constitution. A Critical Study of ROE v. WADE and DOE v. BOLTON and basis for change*, New York: University Press of America 1984., str. 87.

17 Malcolm L. Goggin, »Introduction«, in *Understanding the New Politics of Abortion*, ed. Malcolm L. Goggin, London: Sage Publications 1993., str. 3.

18 Ibid.

Slučajem *Planirano roditeljstvo* protiv Danfortha zaniijekala se državama ovlast utvrđivati sposobnost fetusa za samostalno preživljavanje. Prema slučaju Roe protiv Wadea sposobnost samostalnog preživljavanja je onaj stupanj trudnoće kad država može regulirati ili čak zabraniti pobačaj da bi zaštitila život fetusa. Prema slučaju *Planirano roditeljstvo* protiv Danfortha presuda se o sposobnosti samostalnog preživljavanja ostavlja liječniku te propisuje da država nema nikakvo pravo utvrđivati trenutak sposobnosti samostalnog preživljavanja fetusa koji bi liječnike obvezivao pri donošenju odluke o pobačaju. Drugim riječima, liječnik koji obavlja pobačaj jedini donosi presudu o samostalnom preživljavanju.¹⁹

Novijim odlukama Vrhovnog suda u slučajevima Webster protiv *Službe reproduktivnog zdravlja* (1989.), Hodgson protiv Minnesote (1990.) i Država Ohio protiv *Centra Akron* (1990.) vraćaju se državama neke ograničavajuće ovlasti.²⁰ Sud je prvi put pokazao spremnost da se udalji od slučaja Roe protiv Wadea u slučaju Webster protiv *Službe reproduktivnog zdravlja*. Utvrdilo se kako se slučajem Roe protiv Wadea netočno odredio trenutak sposobnosti samostalnog preživljavanja fetusa na početku trećeg tromjesečja te je odlučeno da to može biti već s dvadeset tjedana trudnoće.

Usto je slučajem Webster protiv *Službe za reproduktivno zdravlje* poništena odluka u slučaju *Planirano roditeljstvo* protiv Danwortha kojom se državama uskraćivalo pravo da određuju trenutak mogućega samostalnog preživljavanja fetusa. Pojedina država može sada odrediti taj trenutak, ali da ne bude prije 20–og tjedna trudnoće. Osim toga svaka je država dobila pravo zahtijevati da ženin liječnik ocijeni sposobnost samostalnog preživljavanja fetusa obavljanjem onih liječničkih pregleda i testova koji su potrebni da bi se odredilo razdoblje trudnoće, težina i zrelost pluća fetusa. Država može zabraniti pobačaj ako nalazi testova pokazuju sposobnost samostalnost preživljavanja.²¹

Slučajevi Vrhovnog suda nakon Websterovog slučaja pružali su i nadalje pojedinim državama pravo propisivati zakone kojima se ograničava pobačaj. Slučajevima Hodgson protiv Minnesote i Država Ohio protiv *Centra Akron* presuđeno je kako je za državu ustavno opravdano zahtijevati da se jedan od roditelja ženske osobe mlađe od osamnaest godina obavijesti te da se pobačaj ne može obaviti dok ne prođe četrdeset i osam sati nakon obavijesti. Taj se zahtjev o obavještavanju može zanemariti odredbom mjerodavnog suda kojem malodobnica dokaže da je »zrela i sposobna dati suglasnost« ili pak da bi pobačaj bez obavještavanja obaju roditelja bio u njezinom najboljem interesu.²²

Povlačenje Vrhovnog suda sa svog prvobitnog stajališta u slučaju Roe protiv Wadea osobito je jasno u slučaju *Planirano roditeljstvo* protiv

19 Ibid.

20 Ibid.

21 Thomas A. Shannon, *An Introduction to Bioethics*, New York: Paulist Press 1997., str. 45.

22 Ibid.

Caseyja (1992.), a to je najnoviji važniji slučaj Vrhovnog suda koji se bavio pobačajem. Tom se presudom smatralo da države mogu provoditi mjere kojima bi se provjerilo da se odluka o pobačaju temelji na punoj upućenosti. Na primjer, države mogu zahtijevati da se žena koja namjerava izvršiti pobačaj upozna s razvojem fetusa ili s opasnostima i posljedicama zahvata. Isto tako neka država može nadalje ograničavati pobačaje uvođenjem razdoblja čekanja od dvadeset i četiri sata kao i obavještanjem roditelja. Sva ova ograničenja države mogu slobodno nametati tako dugo dok pravo na pobačaj nije »neopravdano opterećeno«. ²³ Sud je isto tako posve poništio umjetnu »shemu tromjesečja«, uspostavljenju slučajem Roe protiv Wadea čime su na poslijetku otvorena vrata reguliranju pobačaja na svim stupnjevima trudnoće. ²⁴

No tom je odlukom ostavljeno nedirnuto bitno stajalište u slučaju Roe protiv Wadea da žena ima apsolutno pravo pobačajem prekinuti svoju trudnoću iz bilo kojeg razloga prije sposobnosti fetusa za samostalno preživljavanje, a nakon toga ima pravo na pobačaj samo da bi sačuvala svoj život ili zdravlje. ²⁵ Vrhovni sud je i dalje tvrdio kako je pobačaj zaštićen tumačenjem, slovom 14. amandmana kojim se jamči ustavna »sloboda«. ²⁶

4. Zakoni o pobačaju u pojedinim državama

Otkako se Vrhovni sud počeo povlačiti od presude u slučaju Roe protiv Wadea te pružati veću ovlast državama, zakonodavstvima je pojedinih država propisivan sve veći broj ograničenja. Te odluke ovise o odobrenju državnoga suda koji može poništiti svako donošenje zakona koje smatra neustavnim. Kratki prikaz koji slijedi prikazuje samo nekoliko ograničenja pobačaja koja su države dosad propisale.

Trideset država ima zakone o pobačaju što sadrže upućenu suglasnost, a njima se zahtijeva da žene budu nazočne predavanjima i prime pismene materijale o razvoju fetusa koje je država pripremila, kao i o skrbi prije porođaja i o usvajanju. Zasad u jedanaest država postoje zakoni o razdoblju čekanja kojima se sprječava da žena učini pobačaj sve do određenog vremenskog razdoblja nakon što je pribivala obveznom predavanju ili primila pismene materijale. Trideset i osam država ima zakone kojima se sprječava da maloljetnica dobije dopuštenje za pobačaj bez roditeljskog pristanka ili njihove obaviještenosti. Četrdeset i jedna država ima zakone koji na osobit način

23 Mary A. Glendon, »Medically Necessary Killing«, *The Human Life Review*, sv. 22. br. 4, 1996., str. 56.

24 Anita L. Allen, »Legal and Regulatory Issues« in *Encyclopaedia of Bioethics*, ed. Warren T. Reich, New York: Simon and Schuster Macmillan 1995., sv. 1, str. 17.

25 Mary A. Glendon, »Medically Necessary Killing«, *The Human Life Review*, sv. 22. br. 4, 1996., str. 56.

26 Carl A. Anderson, »The right to Life in the American Legal System«, in *Evangelium Vitae and Law*, eds. Alphonsus Lopez Trujillo, Iulianis Herranz and Aelius Sgreccia, Vatican: Libreria Editrice Vaticana 1997., str. 282.

zabranjuju pobačaje u većini okolnosti nakon sposobnosti samostalnog preživljavanja fetusa. Četrdeset i tri države imaju zakone kojima se određuje da samo liječnik može obaviti pobačaj. Dvadeset i sedam država isključuje pobačaj iz svojih programa državne zdravstvene pomoći osim u slučajevima životne opasnosti, silovanja i incesta.²⁷

Premda države mogu propisivati zakone kojima se pobačaj ograničuje, one su u tome očito ograničene presudom Vrhovnog suda. Na primjer, teritorij Guam propisao je g. 1989. zakon kojim se zabranjuju svi pobačaji osim onih nužnih da se spasi majčin život. Uskoro se ovaj zakon počeo smatrati neustavnim pa su ga sudovi stoga poništili.²⁸ Isto su tako države Utah i Louisiana donijele slične zakone kojima se ograničuje pobačaj, no oni se ipak ne mogu provoditi.²⁹ Kad bi se ti zakoni razmatrali na sudu, dokazivalo bi se kako takva ograničenja »neopravdano opterećuje« ženino pravo na pobačaj, zadobiveno slučajem Roe protiv Wadea ili nedavno podržano slučajem *Planned Parenthood v. Casey*.

5. Slučaj Roe protiv Wadea i porast broja pobačaja

Dijagram 1 prikazuje golem porast broja pobačaja obavljenih nakon presude u slučaju Roe protiv Wadea 1973. godine. Broj pobačaja poslije g. 1973. i dalje je u porastu sve do kraja 1980-ih kad je dosegao broj veći od milijun i šest stotina tisuća. Premda je 1990-ih bilo nekih fluktuacija, godišnje se obavi prosječno oko milijun i tri stotine pobačaja. Pobačajem se ubije gotovo jedno od tri nerođena djeteta.³⁰

Pobačaji su se prije g. 1973. većinom obavljali u dvanaest država koje su imale liberalnije zakone. Preostale četrdeset i dvije države uspjele su zadržati broj pobačaja na najnižem stupnju, budući da se pobačaj službeno obavljao samo kad je bilo po srijedi silovanje, incest ili majčino tjelesno zdravlje. Golem porast pobačaja nakon g. 1973. pokazuje krajnje liberalnu narav odluke u slučaju Roe protiv Wadea, kojom su se ukinula sva prijašnja državna ograničenja. Budući da se zdravstvenim tegobama, silovanju i incestu u svakom društvu pripisuje vrlo malen broj pobačaja, očito je da su žene počele pribjegavati pobačaju iz bilo kojeg razloga. Neki autori tvrde da se devedeset i osam posto pobačaja poduzima zbog socijalnih i ekonomskih razloga, a manje od jedan posto kad je riječ o silovanju, incestu, deformiranosti ploda ili majčinom tjelesnom zdravlju.³¹

27 Glen A. Halva-Neubauer, »The States after Roe« in *Understanding the New Politics of Abortion*, ed. Malcolm L. Goggin, London: Sage Publications 1993., str. 186.

28 Ibid., str. 179.

29 Ibid., str. 180.

30 Thomas A. Shannon, *An Introduction to Bioethics*, New York, Paulist Press, 1997., str. 41.

31 Jack C. and Barbara Willke, *Abortion Questions and Answers*, Ohio: Hayes Publishing Company 1988., str. 150.

Premda u državi Mississippi ima izvješća o smanjenju pobačaja nakon uvođenja razdoblja čekanja od dvadeset i četiri sata,³² i daljnje postojanje golemog broja pobačaja 1990–ih navodi kako su ograničenja što su ih države dotada provodile bila nedjelotvorna da smanje golemu većinu pobačaja. Sposobnost država da ograničavanjima smanje broj pobačaja ostaje ograničena donesenim presudama u slučajevima Roe protiv Wadea i *Planirano roditeljstvo* protiv Caseyja kojima se ženama u Americi zapravo osigurava pobačaj na zahtjev.

Dalji je dokaz liberalne naravi američkih zakona o pobačaju taj da ih se deset posto godišnje, ili približno više od sto i trideset tisuća, obavi tijekom drugog i trećeg tromjesečja. Golema se većina ovih kasnijih pobačaja obavlja zbog socijalnih i ekonomskih razloga.³³

Isto se tako dvadeset i šest posto pobačaja obavlja u žena koje su već prije imale jedan pobačaj, deset posto u žena koje su prije imale dva pobačaja, a pet posto u onih koje su već imale tri ili više.³⁴ Očito je pobačaj toliko dostupan da neke žene pribjegavaju pobačaju kao metodi kontrole rađanja. Uzimajući u obzir navedene brojke pobačaja i liberalnu narav zakona o pobačaju, ne može se očekivati da će se u bliskoj budućnosti ovako velik broj pobačaja smanjiti.

6. Moralna ocjena

Slučaj Roe protiv Wadea i dalje presude Vrhovnog suda sprječavaju države da propisuju zakone kojima se pobačaj zabranjuje, lišavajući tako nerođenu djecu svake zakonske zaštite. To pravno stanje moralno je neprihvatljivo jer je nerođenima zanjekano njihovo nepovredivo pravo na život. Prvo, ispitat će se propisi Vrhovnog suda da bi se otkrilo kada je on pokušao opravdati svoju odluku da ozakoni pobačaj; drugo, dat će se opširnija ocjena zakona u korist pobačaja što iz toga proizlaze; i treće, preporučit će se moralnije rješenje.

6.1. Presude Vrhovnog suda

Gledišta Vrhovnog suda o pitanju početka ljudskog života i pojma slobode imaju važnu ulogu u ishodu slučaja Roe protiv Wadea kao i u daljnim slučajevima pobačaja. Slučajem Roe protiv Wadea presuđeno je da 14. amandman Ustava SAD-a koji navodi da »nijedna država neće lišiti nijednu osobu života, slobode ili imovine« ne pruža nerođenima zakonsku zaštitu. To se pokušalo opravdati dokazujući kako se pravni status osobnosti ne može

32 Glen A. Halva–Neubauer, »The States after Roe« in *Understanding the New Politics of Abortion*, ed. Malcolm L. Goggin, London: Sage Publications 1993., str. 185.

33 Mary A. Glendon, »Medically Necessary Killing«, *The Human Life Review*, sv. 22, br. 4, 1996., str. 59.

34 Maureen Muldoon, *The Abortion Debate in the United States and Canada*, New York: Garland publishing 1991., str. 6.

dodijeliti nerođenima, jer je nemoguće odrediti kada započinje život.³⁵ Sudac Blackman, opisujući mišljenje većine, naveo je kako »mi ne moramo razriješiti teško pitanje kada započinje život. Kad oni obrazovani u određenim disciplinama medicine, filozofije i teologije ne mogu postići suglasnost, sudbena vlast, na ovoj točki razvitka ljudskog znanja nije u mogućnosti razmišljati o odgovoru.«³⁶ Sud je, prikrivajući stvarnost ljudskog života prije rođenja, mogao dati ženi pravo da prekine svoju trudnoću.³⁷

Štoviše, nijedna se dalja presuda Vrhovnog suda nije istinski bavila pitanjem kada započinje život. Na primjer, u slučaju Webster protiv *Službe reproduktivnog zdravlja*, u preambuli zakonodavstva države Missouri izjavljuje se da »život svakog ljudskog bića započinje pri začeću« te da »nerođenima moraju biti osigurana sva prava i povlastice koje imaju ostale osobe«. Vrhovni je sud nadvladao tu zapreku tvrdeći da je to samo »prosudba moralne vrijednosti«, a budući da je to sadržano u uvodu zakonodavstva, to samo izražava želju te ne nameće nikakva stvarna ograničenja pobačaja.³⁸

Osim toga, u slučaju *Planirano roditeljstvo* protiv Caseyja, Vrhovni sud ustvrdio je da je »u srcu slobode pravo odrediti svoje vlastito poimanje postojanja, smisla, svemira i misterija ljudskog života«. ³⁹ Isto se tako tvrdilo kako »nije do Vrhovnog suda da određuje ili provodi samo vjerovanja o početku ljudskog života i svojstvima osobnosti«. ⁴⁰ Očito je Vrhovni sud hotimice i dosljedno zanemarivao sve dokaze iz Svetoga pisma kao i samoga ljudskoga uma što pokazuje da život započinje pri začeću. Čak ako se Sud smatra pozvanim ne osvrutati se na takve dokaze na temelju toga što su oni samo »prosudba moralne vrijednosti« ili »samo jedna od mnogih teorija o ljudskom životu«, zasigurno ne može zanemariti dokaze koje pruža moderna znanost. Danas se, na primjer, zna da su genetski kod i sve ostale osobne značajke novog ljudskog bića ustanovljene u trenutku začeća. Osim toga dolaskom embrioskopije koja nam omogućuje promatrati i fotografirati ljudski plod u utrobi u prvom tromjesečju trudnoće, postoji čak i slikovit dokaz o tome kad započinje ljudski život.⁴¹

35 Carl A. Anderson, »The right to Life in the American Legal System«, in *Evangelium Vitae and Law*, eds. Alphonsus Lopez Trujillo, Iulianis Herranz and Aelius Sgreccia, Vatican: Libreria Editrice Vaticana 1997., str. 282.

36 Ibid., str. 281.

37 Ibid., str. 282.

38 Maureen Muldoon, *The Abortion Debate in the United States and Canada*, New York: Garland Publishing, 1991., str. 194.

39 Louis P. Pojman and Francis J. Beckwith, »The Major Supreme Court Decisions« in *The Abortion Controversy*, eds. Louis P. Pojman and Francis J. Beckwith, London: Jones and Bartlett Publishers 1994., str. 54.

40 Ibid.

41 Denis Cavanagh, »Right to Life in the American Medical System« in *Evangelium Vitae and Law* eds. Alphonsus Lopez, Iulianis Herranz and Aelius Sgreccia, Vatican, Libreria Editrice Vaticana 1997., str. 342.

Na temelju cjelokupnog i golemog mnoštva dokaza da život započinje pri začeću, odluke Vrhovnog suda su neodržive. Moralno je neprihvatljivo nerođenima nijekati pravo na život. Nerođenima se mora dati zakonski status osobnosti pa tako i zaštita po ustavu.

Slučajem *Planirano roditeljstvo* protiv Caseyja presuđeno je da pojam slobode u Ustavu obuhvaća ženinu odluku da poduzme pobačaj. Ovdje sud ne shvaća pravo značenje slobode. Čovjek je moralno biće i slobodan je samo u smislu da može birati između dobra i zla. Početak slobode jest biti slobodan od zla kao što je ubojstvo, razvrat i krađa. Samo kad prestanemo činiti te zločine počinjemo doživljavati slobodu.⁴² Sloboda, čovjekova sposobnost da bira između dobra i zla, nikada ne može poslužiti kao opravdanje za obavljanje nekog zlog čina. To je zapravo učinio Vrhovni sud kad je odlučio da žena može učiniti pobačaj na temelju slobode.

Na isti je način Vrhovni sud propustio razumjeti pravu društvenu prirodu čovjekovog bića. Sloboda i prava neke osobe ograničene su slobodom i pravima druge osobe. Svaka osoba posjeduje prava, ali isto tako i odgovornost poštivati isto pravo koje također pripada drugim ljudima.⁴³ Sloboda se u društvenom kontekstu nikada ne smije smatrati apsolutnom. Ženinom odlukom da napravi pobačaj ne pokazuje se nikakvo poštovanje prema pravu na život nerođenog djeteta, da je tako teška zloporaba ljudske slobode.

6.2. Zakon Sjedinjenih Država u korist pobačaja

Sudskom odlukom o legaliziranju pobačaja ne uzima se u obzir naravni zakon koji je Stvoritelj urezao u ljudsko srce kao moralnu normu. Tako svako ljudsko biće u svjetlu razuma znade da je pogrešno ubiti nevinu osobu.⁴⁴ Očito je američki zakon o pobačaju kojim se dopušta ubijanje nerođenih u izravnoj suprotnosti s naravnim zakonom. Svaki ljudski zakon koji se kosi s naravnim zakonom, kao ovaj o kojem se govori, nije pravi zakon, već prije izopačenost zakona.⁴⁵

Velik postotak žena, uključujući one bez vjerskih uvjerenja, koje trpe zbog osjećaja krivnje te imaju ostale psihološke i emotivne probleme nakon pobačaja, prikazuje stvarnost naravnog zakona. Premda se ljudskim zakonom dopušta pobačaj, žena emotivno pati, jer u svom srcu zna da je počinila zlodjelo, to jest, postupila je protiv naravnog zakona. Emotivan i psihološki stres kao posljedica pobačaja u Sjedinjenim Državama postao je tako uobičajen da je to zdravstveno stanje poznato kao »postabortusni sindrom«.⁴⁶

42 John Paul II, *Evangelium Vitae—The Gospel of Life* (=EV), Vatican City: Libreria Vaticana 1995., br. 75.

43 John XXIII, *Pacem in terris—Peace on Earth*, Boston: St. Paul Books and Media 1963., str. 16.

44 EV, br. 77.

45 Ibid. 72

46 Jack C. and Barbara Willke, *Abortion Questions and Answers*, Ohio: Hayes Publishing Company 1988., str. 133.

Ovo jasno pokazuje da je američki zakon o pobačaju suprotan naravnom zakonu i kao takav protivan ljudskom razumu. Na tom se temelju valja smatrati nepravednim zakonom.⁴⁷

Osim s naravnim zakonom, američki zakon o pobačaju isto tako dolazi u sukob sa zahtjevima koje valja zadovoljiti građanskim zakonom. Da bi se jamčio uređen socijalni poredak u istinskoj pravdi, građanskim se zakonom mora osigurati da svi članovi društva uživaju poštovanje za određena temeljna prava koja prirodno pripadaju svakoj osobi. U tom se svjetlu američki zakon o pobačaju ne može smatrati istinskim građanskim zakonom, jer se njime ne štiti nepovredivo pravo nerođenih na život, što je nedvojbeno prvo i najosnovnije od svih prava.⁴⁸

Budući da nijedan ljudski zakon nema pravo ozakoniti pobačaj, nikada nije dopušteno slijediti krajnje nepravedan zakon kakav je američki zakon o pobačaju kojim se nerođenom djetetu niječe pravo na život.⁴⁹ Ivan Pavao II. obznanio je kako postoji ozbiljna i jasna obveza suprotstaviti se liberalnim zakonima o pobačaju. Vjernike se potiče da se suprotstave svim takvim nepravednim ljudskim zakonima, a čineći tako moraju biti spremni na zatvor ili čak i na mač poput svetaca prije njih.⁵⁰ Mnogi su Amerikanci posvetili punu pozornost čestim javnim izjavama Svetoga Oca o pobačaju, a kao rezultat organizirane su tisuće skupina štovatelja života da bi se borile protiv sadašnjih zakona o pobačaju. Prosvjedi ispred klinika za pobačaje, ulične povorke i lobiranje političara samo su neki od načina kojima se mnogi Amerikanci po svojoj savjesti protive tom nepravednom zakonu.⁵¹

Ivan Pavao II. osobito potiče osobe koje paze na održavanje parlamentarnih propisa da nastoje ukinuti zakone u korist pobačaja.⁵² Mnogi političari katolici, kao što je član Kongresa Hyde, koji je g. 1976. u Kongresu s uspjehom predložio nacrt zakona da bi se ukinuli federalni fondovi za pobačaj, poduzimaju odvažne napore da se ukinu sadašnji zakoni u korist pobačaja.⁵³ Isto je tako i Crkva ukorila političare katolike koji su prezreli njezino naučavanje o pobačaju. Kardinal New Yorka, O'Conner upozorio je katolike koji zagovaraju donošenje zakona kojima se podržava pobačaj da su u opasnosti

47 EV br. 72.

48 Ibid., br. 71.

49 Congregation for the Doctrine of the Faith, *Declaration on Procured Abortion* (=DPA) Vatican City: Libreria Editrice Vaticana 1974., V, br. 22.

50 EV, br. 73.

51 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »The Politics of Abortion: The Catholic Bishops« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 14.

52 EV, br. 73.

53 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 7.

od izopćenja.⁵⁴ Biskup Leo Maher iz San Diega u Kaliforniji uskratio je svetu pričest Lucyji Killea, katolkinji Demokratske stranke koja je javno podržala liberalne zakone o pobačaju.⁵⁵ U sljedećem će se odlomku ovog rada raspraviti o političkim naporima pokreta *Pravo na život* da se opovrgne odluka u slučaju Roe protiv Wadea.

Mnogi zagovornici pobačaja, uključujući predsjednika Clintona, tvrde, budući da je mišljenje većine Amerikanaca kako pobačaj mora biti zakonit, da onda on mora i ostati zakonitim. Oni zahtijevaju pobačaj kao demokratsko pravo. Ta je tendencija odraz etičkog relativizma koji je značajka Amerike i najvećeg dijela današnjeg zapadnog društva.⁵⁶ Prihvaćanje ove odluke od većine, čak tada kad zanemaruje objektivne moralne norme smatra se bitnim obilježjem demokracije. Tim se načinom mišljenja demokracija idolizira do te mjere da postaje nadomjestkom morala.

Demokracija, to jest odluka većine, nije sama po sebi moralna. Demokracija se može smatrati moralnom samo onda kad je u skladu s moralnim zakonom, poput svih ostalih oblika ljudskog ponašanja. Stoga demokratsko društvo mora nastojati prihvatiti građanske zakone koji odražavaju moralne vrijednosti kao što je dostojanstvo svakog ljudskog bića i poštivanje njegovog neotuđivog prava na život.⁵⁷ Nesumnjivo se nikada ne može pozivati na mišljenje većine da bi se uništio ljudski život.⁵⁸

6.3. Moralno rješenje

Američki se zakon o pobačaju mora uskladiti s naravnim zakonom i zahtjevima građanskog prava. Mora se tako prilagoditi da štiti pravo na život nerođenih jednako kako je zaštićeno pravo na život svih ostalih građana. Građanskim se zakonima ne bi smjela praviti načelna razlika između pobačaja i ostalih oblika ubojstava. Potpunu i jednaku zaštitu američkih zakona protiv ubojstva valja proširiti na nerođene.⁵⁹

Štoviše, američkim bi se građanskim zakonom, koji bi trebao imati stvarnu moć da jamči poštivanje i zaštitu nerođenih od trenutka začeća, morale osigurati primjerene kaznene mjere za svako namjerno kršenje djetetovog prava na život.⁶⁰ To je u suprotnosti sa sadašnjim mišljenjem kojim se tvrdi kako

54 »Cardinal O’Conner’s statement, Abortion: Question and Answers«, *Origin*, June 28, 1990., str. 97.

55 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992, str. 7.

56 EV, br. 70.

57 Ibid., br. 71.

58 DPA, V, br. 20.

59 John Finnis, »The Legal Status of the Unborn baby«, *Journal of the Catholic Medical Quarterly*, August, 1992., str. 8.

60 DV, III.

je za zakon u pluralističkom društvu dovoljno da osuđuje pobačaj, a ipak se susteže primijeniti kažnjavanje. Dapače, dokazuje se kako je pobačaj postao preširoko prihvaćen i uobičajen da bi se svaki puta kaznio. Premda je istina kako se ne može očekivati da građansko pravo obuhvati cjelokupno područje morala niti da se njime kažnjavaju svi prekršaji, pravo na život zasigurno je u toj mjeri temeljno da se njegovo kršenje mora kazniti da bi odvrćalo od takvih daljih zločina protiv ljudskog života.⁶¹

Osim toga valja pripaziti kako javnost shvaća takav zakon koji se usteže od kažnjavanja. Čini se da se otklanjanjem kažnjavanja priznaje da zakonodavac više ne smatra pobačaj zločinom protiv ljudskoga života, budući da se umorstvo još uvijek strogo kažnjava.⁶² Ustezanje od kažnjavanja mnogi ljudi će u društvu shvatiti kao ovlaštenje, osobito oni kojima manjka kućni moralni odgoj i moralne smjernice. Golem porast pobačaja nakon slučaja Roe protiv Wadea pokazuje da mnogi Amerikanci jednostavno prihvaćaju građansko pravo kao mjerilo svoga moralnog ponašanja. Posljedica je toga da je trideset milijuna nerođene djece izgubilo svoj život poslije g. 1973. kad je uveden sadašnji zakon o pobačaju.

7. Nastojanja štovatelja života da se ukine odluka u slučaju Roe protiv Wadea

Dok su pobornici pobačaja likovali zbog odluke u slučaju Roe protiv Wadea, pokret *Pravo na život* odgovorio je strategijama da se odluka Vrhovnog suda ograniči ili preinači. Premda je pokret *Pravo na život* pluralistički, budući da se sastoji od ljudi vjerskih i nevjerskih uvjerenja,⁶³ Katolička crkva koja je najveća kao pojedinačna vjeroispovijest u Sjedinjenim Državama, i dalje ostaje najaktivniji čimbenik toga pokreta.⁶⁴ Poslije slučaja Roe protiv Wadea, koji je zapravo napisao nov nacionalni zakon o pobačaju, pokret *Pravo na život* usredotočio je pozornost na nacionalni politički proces, osobito u Kongresu. Isto tako izborom nepokolebljivih štovatelja života, predsjednika Reagana i Busha, ljubitelji života su postigli znatnu prednost na nacionalnoj razini ispred zagovornika pobačaja. Tako je zbog nacionalne naravi slučaja Roe protiv Wadea i spomenutih predsjednika, štovatelja života snaga pokreta *Pravo na život* ostala usredotočena tijekom 1970–ih i 1980–ih na nacionalnu politiku.⁶⁵

61 DPA, V, br. 19.

62 Ibid., V, br. 20.

63 Jack C. and Barbara Willke, *Abortion Questions and Answers*, Ohio: Hayes Publishing Company 1988., str. 285.

64 Timothy A. Byrnes and M.C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 3.

65 Ibid., str. 8.

Pokret se gorljivo zauzimao u Kongresu i podržavao kandidate na federalnim izborima nastojeći da se donese ustavni amandman protiv pobačaja kojim bi se djelotvorno ukinula odluka u slučaju Roe protiv Wadea. Ta strategija nije bila uspješna budući da takav amandman nije donesen.⁶⁶

Pokret se također zauzimao u Kongresu i državnim zakonodavna tijelima da se ukinu javni fondovi za pobačajne usluge. Ljubitelji života uspjeli su praktično ukinuti sve federalne fondove za pobačaj. Hydeovim amandmanom, donesenim u Kongresu g. 1976., a g. 1980. podržao ga je Vrhovni sud u slučaju Harris protiv McRaea, okončana je upotreba federalnih zdravstvenih fondova za pobačaje.⁶⁷

Nadalje, *Pokret za život* podupirao je predsjedničke kandidate koji su se protivili pobačaju i koji su obećavali imenovati suce Vrhovnog suda koji bi vjerojatno ukinuli odluku u slučaju Roe protiv Wadea ili bi je okrnjili dopuštajući veća ograničenja pobačaja u pojedinim državama. Obojica predsjednika, Reagan i Bush, koje je ovaj Pokret snažno podržavao, u mnogim su prigodama pripomogli cilju štovatelja života. Na primjer, osobno su uložili veto na nekoliko odluka Kongresa u korist pobačaja te spriječili da one postanu zakonima.⁶⁸ Štoviše, isto su tako imenovali nekolicinu sudaca Vrhovnog suda koji su javno bili neskloni pobačaju. Promjena ustrojstva Vrhovnog suda očitovala se u slučaju Webster protiv *Službe reproduktivnog zdravlja* g. 1989., a tu su odluku štovatelji života objavili kao pobjedu. Većina je sudaca presudila kako je ustavno da države propisuju zakone za ograničavanje pobačaja.⁶⁹

Ljubitelji života počeli su 1990-ih odvrćati svoju pozornost od nacionalne političke scene na politiku pojedinih država. Ponajprije, kao rezultat slučaja Webster protiv *Službe reproduktivnog zdravlja*, pokret *Pravo na život* počeo se zauzimati u državnim zakonodavnim tijelima da bi se zajamčilo propisivanje državnih zakona za ograničavanje pobačaja. Spremnost mnogih država da propisuju zakone za ograničavanje pobačaja, o čemu je prije u ovom radu raspravljano, pokazuje da su nastojanja pokreta na ovom području bila prilično uspješna. Drugo, taj je pokret bio prisiljen posvetiti više svoje energije politici zbog izbora predsjednika Billa Clintona, zagovornika pobačaja, kao i nekolicine drugih demokrata u Kongresu, također zagovornika pobačaja. Mnogi zahtjevi pokreta upućeni Kongresu nisu nailazili na

66 Maureen Muldoon, *The Abortion Debate in the United States and Canada*, New York: Garland Publishing 1991., str. 166.

67 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 8.

68 Glen A. Halva–Neubauer, »The States after Roe« in *Understanding the New Politics of Abortion*, ed. Malcolm L. Goggin, London: Sage Publications 1993., str. 183.

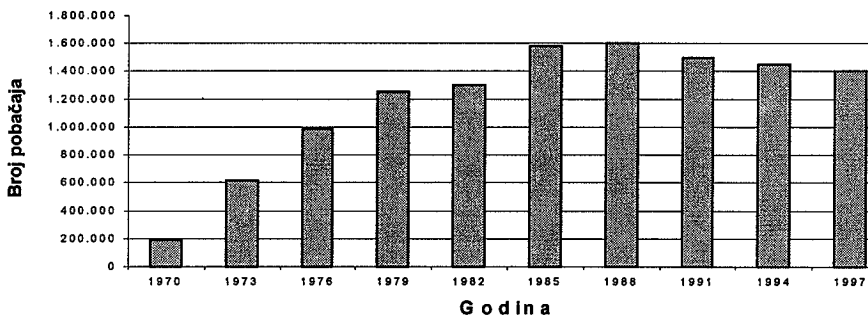
69 Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, »Introduction« in *The Catholic Church and Politics of Abortion – A View from the States*, eds. Timothy A. Byrnes and Mary C. Segers, Oxford: Westview Press 1992., str. 8.

sluh. Clinton dosljedno podržava sve odluke Kongresa u korist pobačaja te je obećao imenovati suce Vrhovnog suda koji su za pobačaj.⁷⁰ Nedavno je, g. 1996., Clinton uložio veto na *Djelomično porodni zakon o zabrani pobačaja* koji su već donijela oba doma Kongresa i koji bi djelotvorno zabranio mnoge kasne pobačaje koji se sada obavljaju u Sjedinjenim Državama. Dok je Clintonovo dosljedno stajalište u korist pobačaja osujetilo napore pokreta *Pravo na život* na nacionalnoj razini, ono je isto tako potaknulo mnoge štovatelje života da pojačaju svoja nastojanja da bi se nerođenima osigurala zakonska zaštita. Sve organizacije štovatelja života potvrđuju porast članstva nakon Clintonovog izbora za predsjednika.⁷¹

Premda ljubitelji života još nisu uspjeli ukinuti odluku u slučaju Roe protiv Wadea, oni su uspjeli da se nizu abortivnih preparata ne dopusti uvoz u Sjedinjene Države. Na primjer, početkom 1980-ih taj je pokret zaprijetio farmaceutskoj tvrtki *Upjohn*, koja je istraživala abortivna sredstva u obliku vaginalnih supozitorija, bojkotom svih njezinih proizvoda ako započne proizvoditi i prodavati to sredstvo u Sjedinjenim Državama. Uprava je *Upjohna* odgovorila g. 1986. zatvaranjem svog istraživačkog odjela abortivnih sredstava te je obećala da neće proizvoditi sredstva za izazivanje pobačaja.⁷² Nedavno je pokret *Pravo na život* uspio spriječiti da abortivna pilula RU486 uđe u Sjedinjene Države zaprijetivši proizvođačima bojkotom svih njihovih proizvoda.⁷³

Dijagram 1.⁷⁴

Porast broja pobačaja nakon ozakonjenja
u SAD-u god. 1973.

70 Glen A. Halva-Neubauer, »The States after Roe« in *Understanding the New Politics of Abortion*, ed. Malcolm L. Goggin, London: Sage Publications 1993., str. 185.

71 Ibid.

72 Alta R. Charo, »A Political History of RU486« in *Biomedical Politics*, ed. Kathi E. Hanna, Washington: National Academy Press 1991., str. 55.

73 B. Asbell, *The Pill*, New York, Random House, 1995., str. 364.

74 Ovi podaci od g. 1967. do g. 1985. godine uzeti od: Maureen Muldoon, *The Abortion Debate in the United States and Canada*, New York, Garland Publishing, 1991., str. 7. Podaci od g. 1988. do g. 1997. približno odgovaraju većini nove literature. Vidi npr. John C. and Barabara H. Willke, *Love Them Both*, Ohio: Hayes Publishing Company 1997., str. 112.

Zaključak

Katolička je crkva neprestano smatrala da ljudski život mora biti zaštićen od začeća do prirodne smrti. Dok su tradicionalno mnoge zemlje branile pravo na život nerođenih zakonima koji zabranjuju pobačaj, u 20. stoljeću svjedoci smo liberalizacije tih zakona i općem prihvaćanju pobačaja na vlastiti zahtjev. U SAD-u prije g. 1965. svih pedeset država smatralo su pobačaj u svim stupnjevima trudnoće kažnjivim djelom. To je odražavalo mišljenje većine Amerikanaca da je pobačaj zlo djelo protiv ljudskoga života. Pobornici pobačaja prisvajali su kao svoju najveću pobjedu slučaj Roe protiv Wadea (1973.) na Vrhovnom sudu, gdje se presudilo da je pobačaj ustavno pravo svake žene. Ta i sve druge presude Vrhovnog suda priječile su državama donošenje zakona kojima bi mogli ograničiti pobačaj. Dakle, pobačaj je dostupan američkim ženama na zahtjev. Broj pobačaja je dramatično porastao poslije slučaja Roe protiv Wadea te je g. 1989. dosegnuo broj više od milijun i šest stotina tisuća te 1990–ih prosječno godišnje oko milijun i tri stotine tisuća. Više od devedeset i osam posto pobačaja obavlja se zbog socijalnih i ekonomskih razloga.

Vrhovni sud, kao i mnogi pobornici pobačaja, opravdao je svoju presudu nijekanjem prava na život nerođenima tvrdeći da je nemoguće riješiti pitanje kada zapravo započinje ljudski život. Očito je Vrhovni sud hotimice i dosljedno zanemarivao sve dokaze Svetog pisma, ljudskog uma i suvremene znanosti koji pokazuju da život započinje pri začeću. Emocionalni i psihički stres koji trpe žene koje su obavile pobačaj, tj. postabortivni sindrom pokazuje da je američki zakon o pobačaju suprotan naravnom zakonu. U tom se svjetlu američki zakon o pobačaju, jer se njime ne štiti nepovredivo pravo nerođenih na život koje je nedvojbeno prvo i najosnovnije od svih prava, ne može smatrati istinskim građanskim zakonom.

Zagovornici pobačaja tvrde da pobačaj mora ostati zakonitim, u skladu s mišljenjem većine Amerikanaca te zahtijevaju pobačaj kao demokratsko pravo. Očito oni nisu razumjeli da se demokracija tj. odluka većine može smatrati moralnom samo onda kad je u skladu s naravnim zakonom. Isto tako, to je nepravedan zakon budući da je protivan ljudskom razumu i zbog toga se tisuće zagovornika života savjesno protive takvim zakonima. Ljubitelji života odlučno su se zauzimali među članovima Kongresa da se donese zakon koji priznaje i brani ljudski život od začeća. To će se ostvariti jedino kad američki zakoni protiv ubojstva, koje se primjereno kažnjava, budu prošireni i na nerođene.

LEGALIZATION OF ABORTION AND CONSEQUENCES IN THE USA*Anthony Stephen BURNSIDE***Summary**

*The legalization of abortion in the United States of America and the consequences are considered in this paper. An examination of abortion in the context of the American legal system shows that abortion law emanates from two basic government sources: the legislatures of the fifty states and the United States (federal) Supreme Court. All fifty states, by 1965, treated abortion at all stages of pregnancy as a punishable crime. The Supreme Court wrote a new national abortion law in 1973. Court rulings, *Roe v. Wade* (1973) and *Doe v. Bolton* (1973) in effect made abortion available to American women on demand at all stages of pregnancy. These rulings deprived the states of the right to enact laws with which they could substantially restrict abortion. Although several subsequent Supreme Court rulings provide states with the right to enact laws that restrict abortion, this right remains extremely limited and as such abortion remains on demand to American women. The number of abortions, nearly all of which are performed for mere social and economic reasons, increased massively after legalization. A moral assessment shows that the Supreme Court rulings and resulting abortion laws have completely deprived the unborn of their inviolable right to life. The Supreme Court has intentionally ignored the evidence provided by Sacred Scripture, human reason and modern science that human life begins at conception. American pro-lifers have worked vigorously to obtain a law that protects human life from the moment of conception.*

(Translated by A.S. Burnside)